

בעזה שיי"ת

קובץ
אור
התורה
והחסידות

שיעורי

הגה"ח ר' אהרן רובינפעלד שליט"א
ראש ישיבה דחסידים בעלזא
פעיה"ק ירושלים תובב"א

פרשת בשלח

"שיבת שירה"

ז' שבט תשפ"ג לפ"ק

בס"ד

קובץ

אור התורה והחסידות

השיעור שנמסר

ע"י מורינו

ראש הישיבה שליט"א

בהיכל ישיבתנו הקדושה

פעיה"ק ירושלים תובב"א

יום ד' בא

ג' שבט תשפ"ג לפ"ק

זיום ד' בשלה

י' שבט תשפ"ג לפ"ק

אור החסידות (בשלה):

"ויראו העם את ה'" - ההתבוננות
בגדלות הבורא מחדרת לאדם יראת

שמים

עמ' א'

אור התורה (בא):

מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש מעות

קונות או משיכה קונה (המשך)

עמ' ו'

קנין דרבנן מהני לדאורייתא (א)

עמ' ט'

ניתן להאזין לכל שיעורי ראה"י

במספר הישיר של קול הלשון

שמספרו: 073-3211-614

לתרומות והארות ניתן לפנות

אל הגבאים בישיבה

או בטלפון: 058-3261-422

ניתן לקבל את שיעורים זהקובצים
בדוא"ל ע"י שליחת בקשה לדוא"ל:

Ortv212@gmail.com

תודותינו נתונה לכל התורמים שיחיו

הרה"ח אלימלך פנחס זינגר שליט"א ב"פ
לרגל שמחת נישואי בנו החתן שלמה ג"ו
מתלמידי ישיבה"ק
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל
ובנין עדי עד

הרה"ח אהרן שווארץ שליט"א ב"פ
לרגל שמחת נישואי ביתו
עב"ג החתן יוסף פעפערקארן ג"ו
מתלמידי ישיבה"ק
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בשיראל ובנין עדי
עד

הרה"ח משה הורוביץ שליט"א ב"ב
לרגל לידת בנו בכורו למזל טוב
יה"ר שיזכה לראות ממנו רוב נחת דקדושה
ולדורות ישרים ומבורכים

ברכת מזל טוב

נשגד בזאת ברכת מזל טוב וגדיא יאה
אל מען כבוד החתן הנעלה צנא מלא ספרא
הרב אהרן בראון שליט"א
לרגל שמחת נישואיו בשעטו"מ
מעורכי השיעור המתקיים בישיבתנו הקדושה
וכאן המקום להודות לו על כל פועלו למען המערכת
בכתיבת ועריכת השיעורים באפון נפלא בלשון צחה וברורה
ונברכו מעומקא דליבא שיזכה לבנות בית נאמן
בישראל ובנין עדי עד

בהערכה עמוקה

תלמידי הישיבה הגבאים חברי המכון

יו"ל בס"ד ע"י

"מכון אור תורה וחסידות"

להפצת שיעורי

הגה"ח רבי אהרן רובינפלד שליט"א

ראש ישיבה דחסידי בעלזא

פעיה"ק ירושת"ו

אור החסידות

נמסר יום ד' בשלח י' שבט תשפ"ג לפ"ק בהיכל הישיבה

ביאור ענין "וַיֵּרְאוּ הָעָם אֶת ה'" – ההתבוננות בגדלות הבורא מחדרת לאדם יראת שמים

דעת יבין ויכיר כי הענינים הנגבים שיש באמירת שירת הים לא נאמרו רק לגבי אמירתה בשבת שירה ולגבי שביעי של פסח, אלא הדברים אמורים בכל יום ויום, והדברים עתיקים (עיין בזה"ק המובא בסידור עבודת השם), אלא שבשבת שירה הענין מתעורר ביתר שאת ועוז מכיון שהקריאה מעורר את הזמן, ולכן נתרכז ונתבונן בענין זה דייקא השבוע, וננסה לדעת ולהבין את הענין, כיון שהדעת והידיעה היא העיקר שבו מתחילים, וכמו שרואים שהתחינה הראשונה בברכת שמו"ע היא אתה חונן לאדם דעת.

**הרה"ק מראפשיץ זי"ע רצה שיאמרו
'שירת הים' לפני הסתלקותו מעלמא
הדין**

הנה, כידוע שהרה"ק רב' נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע היה מקושר בקשר אמיץ בל ינתק עם אמירת השירה, והיו לו הרבה כוונות עמוקות וטמירות באמירתה, וכמו שרואים להדיא בספרו הק' "זרע קודש" שמאריך הרבה בביאור פסוקי השירה, ומסופר שלפני פטירתו (י"א אייר תקפ"ז) היה במצב גסיסה כמה ימים, ובאחד מן הימים הזדמן תלמידו הקה"ר ה"בני יששכר" זי"ע

חיוב ההתבוננות לקראת שבת שירה

הנה, אנו מתכוונים לקראת שב"ק הבעל"ט המכונה 'שבת שירה' וכבר אמרנו הרבה פעמים שכל השבתות שיש להם שם נוסף, ולדוג' שבת שובה, שבת בראשית, שבת שירה, וכדו' אין זה כינוי בעלמא אלא שבשבת זו מתעורר אותו ענין.

אם לגבי שבת שובה שבה מתעורר ענין התשובה, וכדו', וכן לענינינו בשבת שירה, ולכן מאוד רצוי להתכונן לאמירת 'שירת הים' ולהתבונן בכוונת ופנימיות ענין קריעת ים סוף ושירת הים, ונכון להמילץ על זה לשון הש"ס "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", דהיינו, אם יטריח האדם את עצמו להתבונן בפנימיות שירת הים, הגם דאין זה טירחא כל כך, אז יוכל לומר את השירה בהתעוררות, בהתרוממות הנפש ובכוונה רצויה, ולא יאמר את השירה בקול רם כגוף בלי נשמה, ויש לציין, שכמובן אמירת השירה בשבת שירה אינה מיוחדת לשבת שירה דייקא, שהרי בכל יום אומרים את השירה, ורק קריאת הפרשה היא בשבת בשלח-שירה בלבד, וכמו"כ בשביעי של פסח קוראים את הפרשה בגלל התעוררות הזמן, ולכן כל בר

דהנה, כבר מבואר בראשונים ובפוסקים (או"ח סי' צ"ח) שעל האדם להתבונן בגדלות הבורא ואף בשפלות עצמו, ובהרבה ספרים הק' אף נידון איזה התבוננות היא הקודמת, ובאמת החיוב מפורש כבר בתנ"ך, וכלשון הכתוב בספר ישעיה (מ, כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח", וגו', ומפורש יותר בספר ירמיה (ה, כב) "האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתני חול גבול לים חוק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו".

וביאור הפסוק (כמ"ש שם המצודות דוד והרד"ק) הוא, שכידוע בתחילת בריאת העולם היה טבע הים למלאות את כל העולם עד שציווה ה' ש"ייקוו המים" (בראשית א, ט) ומיד התקבצו כל המים למקום אחד "ותראה היבשה", ואז שם ה' להמים גבול מסוים שרק עד שם יתפשטו ומשן ואילך לא ניתן להם רשות להתפשט, ובעקבות זה קורה בתמידות דבר נפלא למעלה מדרך הטבע, שאף כשמתמלא הים מגשם רב ועפ"י טבעו הרי היה כובש את כל הארץ הסמוך לו, אך היות שנצטווה שלא להתפשט אכן נשאר על מקומו, ולולי זה הרי כל אדם שמתגורר באיזור חוף הים היה דואג אולי ישטוף הים את כל העיר, וזוהי כוונת עומק הברכה 'רוקע הארץ על המים', שהיא ברכה ככל ברכות השחר ועל האדם להודות לה' על חסדו הגדול שעשה עמנו ש"שם חול גבול לים", וזה כוונת הכתוב שהרי כשרואים את מעשיו הנפלאים של הבורא ית"ש, את השמים ואת הארץ הרי מאיליו מתמלא האדם יראת שמים בראותו את גדלו

באקראי לעיר 'לאנצוט' שבה שהה הרה"ק מראפשיץ בסוף ימיו, לאחר שהיה אז בדרך לאיזה עיר ובדרך התחילו הסוסים לרוץ לכיון עיר לאנצוט ואכן הגיע שם ממש לפני פטירת רבו הק', וכשנכנס הבני יששכר לחדר שבו שכב רבו הבחין שרבו מנסה לרמוז משהו לסובביו אך אינם מבינים את רצונו, אך די לחכימא ברמיזא ומיד השיג הבנ"י את רצון קודשו של רבו ברגעיו האחרונים עלי אדמות, שרוצה שיאמרו בפניו את פסוקי 'שירת הים' ומיד התחיל בהתעוררות מהפסוק "ויושע ה', וגו', עד ה' ימלוך", וגו', ואתו עימו כל החסידים שנכחו שם, ואכן ראו שנחה דעת רבו הק', וכשגמרו את שירת הים נשבה ארון הקודש ונסתלק הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ומוכח מסיפור זה שיש משהו מיוחד בפסוקי השירה, ועלינו להתבונן בזה.

שייכות קבלת עול מלכות שמים לקריעת ים סוף

וכדי להבין את הענין נקדים דבר תמוה שרואים בתפילה כל יום, דהנה רואים שיש איזה שייכות בין 'קריעת ים סוף' ו'שירת הים' ל'קבלת עול מלכות שמים', הן בתפילת שחרית שלאחר פסוקי השירה מוסיפים לומר עוד ג' פסוקים המדברים בענין מלכות שמים, "כי לה' המלוכה", וגו', והן בתפילת ערבית בברכה שלאחר קרי"ש שאומרים "ומלכותו ברצו קבלו עליהם משה ובני ישראל לך ענו שירה", וכו', ולפני שנבאר את הענין נדגיש שביאור זה אינו עוד ביאור ב'שירת הים' אלא כמעט 'הפשוט פשט' בהשירה.

חייב האדם להתבונן בגדלות הבורא

בגלל תוקפו ותוקף אורו, אף שהשמש הוא ג"כ נברא, וכ"ש שהיה מפחד וירא מהבורא ית"ש עצמו שהוא ברא ומהווה את השמש ואורו בכל רגע ורגע, זוהי כוונת הכתוב "וזרחו לכם יראו שמי", שע"י הזריחה על האנשים לירא את ה', אך הקב"ה ברא את העולם, עולם הטבע עם סדר שכשהאדם מרגיל את עצמו לדבר מסוים שוב אינו מתפעל מאותו דבר, אף שבתחילה כן התפעל ממנו, אעפ"כ ההרגל מאבד את הרגש וההתפעלות, ולכן אף שבאמת היו לו להאדם להתמלא יראה ופחד מזריחת השמש, וכדו', עכ"ז היות שהאדם כבר מורגל בזה אין הוא מתפעל ממנה כלל.

אך בקריעת ים סוף היה גילוי מאוד נשגב של גדלות הבורא ובעקבותיו נתמלאו כל יושבי תבל ושוכני ארץ יראת ה' באופן נשגב מאוד, ובאמת היה יציאת מצרים בכלל ומעמד קריעת ים סוף בפרט הגמר וההשלמה של בריאת העולם, (עי' ספה"ק שפת אמת בשלח תרל"א ד"ה במדרש), כשאז נתגלה מלכות שמים בהדרה, והשי"ת סיבב כל הענין של 'שבעים נפש ירדו מצרים', ו'פרו ורבו', עד שנעשו ל'שישים ריבוא', שיעבוד מצרים, עשר מכות, והשיא מעמד קריעת ים סוף, וע"י כל ההשתלשלות נתגלה לכל העולם את גדלות הבורא וכאמור השיא היה הקריעת ים סוף ששלטה בכל העולם כולו, כשנבקע כל מימות שבעולם (רש"י בשלח יד, כא), ולכן כשראו כל יושבי תבל את גדלות הבורא אכן נתמלאו חרדה, כדכתי' (בשלח טו, יד-טז) "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען תיפול

ותקפו של ה' המהווה אותו בכל רגע, ועל זה מתמיה "האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים", וגו'.

לשון הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פרק ב'

והדבר הזה מבואר הדק היטב ב'משנה תורה להרמב"ם', בהלכות יסודי התורה פרק ב', וז"ל: הא-ל הנכבד והנורא הזה מצווה לאוהבו וליראה אותו שנאמר 'ואהבת את ה' אלוקיך' ונאמר 'את ה' אלוקיך תירא'".

והאין היא הדרך לאהבתו וליראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע את ה' הגדול כמו שאמר דוד "צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי", וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד "כי אראה שמין מעשה אצבעותיך מהו אנוש כי תזכרנו", ובהמשך הפסוק מבאר הרמב"ם בארוכה כל כללי האסטרונומיה, איסטרוולוגיה, וכדו', ומטרת הדבר היא כאמור שיבוא לאהבתה ויראת ה'.

ההרגל גורמים לאדם ששוב לא יתפעל

ונסביר יותר את הענין, דהנה, כשנמצא אדם במקום חשוך מאוד וממש כעיוור ממשש באפילה, ולפתע מגיע האור הגדול השמש ומאיר את הארץ, הרי היה האדם מתמלא יראה ופחד מהמאור עצמו

בכל יום, מתעורר היראת שמים והקבלת עול מלכות שמים שהיתה אז.

וכדי להבין יותר למה זוכים ליראת שמים כשרואים את גדלות הבורא נמשיל לזה משל, שלמה הדבר דומה לאדם העומד לפני מלך בשר ודם, הרי מיד מתבונן בגדלותו וע"י זה מתמלא יראה מפני המלך, מכיון שהוא נורא וגדול כ"כ, ואם זה בגדלות בשר ודם גרידא על אחת כמה וכמה לגבי השי"ת המהווה כל ההוויות שמיד בהכיר את גדלותו יראים ממנו באופן נשגב מאוד.

יראה היא מדרגה נחוצה מאוד

הנה, כהיום בדורינו אנו, הפסיקו לדבר מענין היראה, וכמעט שלא מדברים מזה, ומדברים רק מאהבה, אמונה וביטחון, שמחה, תורה ותפילה, וכדו', אך באמת איתא בחז"ל שהיראה לגבי תורה היא כדוגמת המפתחות החיצוניות שעל ידם אפשר להיכנס לבית, ובאמת כתי' בתורה (דברים י, יב) "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'", וגו', ועל אף שמדריגת האהבה היא מדרגה גבוהה יותר כמבואר בספה"ק חובת הלבבות, מ"מ עיקר העבודה היא היראה שהיא המפתח, וכמו שפירש הרה"ק הרבי ר' בער זי"ע את מאמר הגמרא (קידושין ב:) "לעולם יחזור אדם איש אחר אישה", שאישה מרמזת ליראה כדכתי' "אישה יראת ה' היא תתהלל", לפי שזוהי עיקר העבודה שעל האדם לחזור אחריה והאהבה תבוא כבר מאיליה.

שבת שירה שילוב אהבה ויראה

עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן", וגו', אז הוסרה מניעת ההרגש שהיא ההרגל, שאז נשתנו חוקי הטבע כשהסיר ה' את גבול הים וקביע גבול אחר לגמרי בשידוד כל מערכו הים, וכל מערכות העולם, ולכן מיד נתמלאו פחד וחרדה מה' ית"ש.

ולאחר קריעת ים סוף עשה הקב"ה עוד הרבה ניסים נפלאים ונשגבים, ירידת המן, בארה של מרים, מלחמת סיחון ועוג, וכדו', וכולם פרסמו את גדלות הבורא בכל העולם, וכמו שאמרה רחב הזונה לפנחס וכלב בן יפונה שנשלחו לרגל את הארץ כדכתי' בספר יהושע (ב, ט-יא) "ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל יושבי הארץ מפניכם כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג אשר החרמתם אותם ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלוקיכם הוא אלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת", ולאחמ"כ לאורך כל הדורות עוד נעשו הרבה ניסים לישראל, עד סוף כל הניסים שנכתבו בתנ"ך – נס פורים בימי מרדכי ואסתר בזמן גלות בבל והן סוף כל הניסים שלא נכתבו – נס חנוכה בימי מתתיהו ובניו בזמן ביהמ"ק השני, ולאחר כל זה שוב לא היו ניסים כאלו, אך כידוע וכמבואר בכל הספה"ק (ובפרט בספה"ק תולדות יעקב יוסף פעמים הרבה), שמה שנכתב בתורה הק' הוא נצחי ובקריאת הפרשה מעורר ענינה, ולכן בשבת שירה בפרט ובכלל כשאומרים את פרשת שירת הים

והרצון 'י-ה' אכסוף נועם שבת, ומצד שני מתבטא ענין היראה כדאיתא בספה"ק ש'בראשי"ת' נוטריקון 'יר"א שב"ת' ואף איתא בחז"ל (עיין תוס' כתובות נה: ד"ה ובתרומת) שבשב"ק אף עם הארץ אינו משקר מפני שאימת שב"ק עליו, ולכן יש ב' ההארות של שבת ושל 'שירה' משתלבים הדק היטב, ודו"ק.

שהשי"ת יעזור שבמהרה נזכה לניסים הגדולים של ביאת המשיח צדקנו, שמטרתו היא אך ורק למען גילוי מלכות שמים, שהרי אינו נראה שמישהו מחכה לניסים אלו וחיים בנחת והרווחה בלי שיעבוד מלכיות, ונזכה ל"כי מלאה הארץ דעה את ה'", וגו', גילוי 'כי לה' המלוכה ומושל בגויים', בביאת משיח צדקנו בב"א.

ויש לציין שאף שעל פי טבע אהבה ויראה הן שני דברים מנגדים וסותרים, אעפ"כ ברחניות מצינו להיפך, וכלשון הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע בפזמון "י-ה אכסוף", "משוך נועם יראתך", וכמו כן מצינו בקריעת ים סוף, שכשעמדו בני"י במצב נורא כשמצד אחד נמצאים המצריים ומהצד השני יש ים גדול ומשני הצדדים האחרים יש מדבר וחיות טורפות, ובאופן למעלה מהטבע קרע להם ה' את הים ובזה הראה להם אהבה נפלאה, ובזה אף נגרמה יראה גדולה לאומות העולם ולא פחות לבני ישראל כדכתי' (בשלח יד, לא) "ויראו העם את ה'", וגו', ומה נאה שענין אהבת ה' ויראת ה' המתעורר ע"י אמירת השירה נקבע דייקא בשבת קודש שבת שירה, שבשב"ק ג"כ מתעוררים שני ענינים הללו, שמצד אחד מתבטא בשב"ק עניו האהבה

אור התורה

נמסר ביום ד' בא' ג' שבט תשפ"ג לפ"ק בהיכל הישיבה

השלמות בענין פלוגתת ר"י ור"ל (שנמסר ביום ד' וארא תשפ"ג)

ששבת חייב מיתה, וא"כ נצרכו ישראל לחלל שבת כמה רגעים דאה"נ שהחמירו על עצמם לשמור את השבת, אבל לא החשיבו עצמם כישראל לקולא שיוכלו לשמור את השבת כהלכתו.

ובעשור לחודש שאמר להם משה "משכו וקחו לכם" והיתה כוונתו בזה שצריכים לעשות גם משיכה וגם קנין כסף וכביאור החיד"א, כדין ישראל הקונה שלא סגי במשיכה וצריך גם קנין כסף, [משא"כ בגוי שלשיטת ר"י סגי במשיכה לקנות מדאורייתא], נתוודע להם שיש להם דין ישראל וא"כ אין הם צריכים לחלל את השבת לכן קראו לשבת ההוא בשם שבת הגדול שנתגדל אז השבת בעוד כמה רגעים.

ב. מהלך החת"ס - משיכה קונה מדאורייתא מדין סיטומתא

החת"ס בתשובותיו כמה פעמים ובסוכה דף ל' אומר חי' נפלא דאפי' לר"י דמה"ת מעות קונות יכול לקנות במשיכה לבד וסגי מדאורייתא מדין סיטומתא, כלומר דקי"ל (ב"מ דף ע'), דדבר שנהגו בו הסוחרים שזהו גמר הקנין הרי"ז קנין כשאר הקנינים, וכגון

א. ביאור החיד"א בפ' "משכו וקחו לכם" מהלך הבנ"י ב'שבת הגדול'

נקדים מענינא דיומא עפ"י דברי המחנ"א שהבאנו בשבוע העעל"ט דלשיטת ר"י א"א לקנות מטלטלין מדאורייתא אלא"כ עושה גם קנין כסף וגם קנין משיכה, קנין משיכה משום דתקנו חז"ל דאין קונין מטלטלין בלי משיכה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה, וצריך גם לעשות קנין כסף משום דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא.

עפ"י מבאר החיד"א את הפסוק בפרשתן "משכו וקחו לכם" ד'משכו' היינו כפשוטו קנין משיכה, ו'קחו' פי' קנין כסף כדילפי' קיחה קיחה משדה עפרון, והיינו משום דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא.

על דרך זה ביאר הבני יששכר בדרשה לשבת הגדול לבאר את השם שבת הגדול דהנה ידוע הוא הנידון (ויש בזה אריכות בספר פרשת דרכים לבעל המשנה למלך), אם האבות הק' וכלל ישראל קודם מתן תורה היה להם דין ישראל או דין בן נח, ועל אף ששמרו האבות הק' כל התורה כולה, יתכן שזה רק לחומרא ולא לקולא כלומר שהחזיקו את עצמם ישראל לחומרא ולא לקולא, וכגון בשמירת שבת דקי"ל גוי

אמנם לפי המקור^ח שכל ענין הקנינים תלוי בגמירת דעת, ור"י סבר דבמקח אין שום דבר הגומר את דעת המקנה להקנות כי אם כסף, יש לדון מהו הדין בקנין סיטומתא², האם כיון שמנהג הסוחרים לעשות פעולה זו לשם גמר הקנין א"כ יסגי בהכי אפי' במקח בלא קנין כסף, או דילמא סבר ר"י שבמקח אין שום דבר גומר דעת המקנה להקנות רק קנין כסף, וגם סיטומתא לא יועיל רק במתנה, או אחר קנין כסף במקום משיכה, אבל כשאין קנין כסף לא.

וזהו אי נימא דטעם קנין סיטומתא היא משום דזה גומר דעת הקונה והמקנה לקנין, אמנם הרשב"א למד שטעם קנין סיטומתא היא משום דמנהג עוקר הלכה, וא"כ יתכן דאף שסבר ר"י דבמקח אין גמירות דעת רק ע"י מעות מ"מ מנהג עוקר הלכה, ומעתה לדברי החת"ס דמשיכה לא גרע מסיטומתא, יוכלו לקנות מקח במשיכה לבד, אף לדברי הקצוה"ח והמקו"ח, אמנם יתכן דהחת"ס אינו אומר זאת למהלך הרשב"א, וצ"ע.

ד. חידוש ה"אמרי בינה" לאחר התקנה קונים מקח במשיכה מדאורייתא

ה'אמרי בינה' (בהלכות יו"ט סי' כ"א אות ה' ד"ה אך) חולק על המחנ"א ומחדש חי' נורא ועצום דלאחר שעקרו חכמים קנין מעות

זה אם נהגו הסוחרים שתקיעת כף היא גמר קנין הרי"ז קונה¹.

והחת"ס למד שסיטומתא קונה מדאורייתא, ולפי"ז אומר דה"נ כיון שהנהיגו חז"ל שמשיכה קונה, הרי"ז קונה מדאורייתא, דהנהגה שהנהיגו חז"ל לא גרע מהנהגה שהנהיגו הסוחרים שהדין בזה דקונה מדאורייתא.

והוא חולק בזה על המחנ"א שכותב בפ"י דמשיכה אינה קונה אלא מדרבנן ולא מהני לדאורייתא.

ג. סיטומתא לשיטת ר' יוחנן לפי הקצוה"ח והמקו"ח

הנה יש להתבונן דאי נימא כדברי החת"ס שסיטומתא קונה מדאורייתא ומשיכה לא גרע מסיטומתא והיינו דמשיכה קונה מדאורייתא צ"ע איך יסברו הקצוה"ח והמקו"ח שהבאנו בשבוע העעל"ט.

הנה הקצוה"ח בוודאי לא יסבור מחי' החת"ס שהוא לומד דזהו דין במקח דא"א לקנות בשום דבר כי אם בכסף ואף לא בקנינים שהם בוודאי מדאורייתא כגון חצר, וא"כ על אף שסיטומתא קונה מדאורייתא ועל אף שלמשיכה יש דין סיטומתא מ"מ מקח א"א לקנות בשום קנין אלא בכסף.

¹ ויש בזה ב' הסברים, א. כלל דיני הקנינים הם לגמור את דעת הקונה והמקנה לקנין, ואם המציאות היא ע"פ מנהג הסוחרים שפעולה זו גומר את הדעת לקנין הרי"ז קונה כשאר פעולות הקנינים, ב. הרשב"א אומר בטעם הדבר שזה משום "שמנהג עוקר הלכה", דאף דמדיני תורה לא קנה כיון שהמנהג הוא שזהו קנין די לקנות בזה.

² המקו"ח עצמו (שם) ובנתיבות המשפט (סי' ר"א) אומר בפ"י דסיטומתא אינו אלא קנין דרבנן ודלא כהחת"ס, וממילא בוודאי לא יועיל סיטומתא כשאין קנין כסף, [דהוא סובר ג"כ קנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, ויתבאר באריכות לקמן], והנידון היא אם ננקוט כדברי המקו"ח דדיני הקנינים נקבעים עפ"י הגמירות דעת ולפי חי' החת"ס דסיטומתא קונה מדאורייתא.

אומר דיש עצה איך לקנות מדאורייתא בלא כסף ע"י שינוי רשות, כלומר שיתן הד' מינים במתנה לאחר וקי"ל ששינוי רשות קונה, עכ"ד.

ה'אמרי בינה ועוד הרבה אחרונים תמהים עליו דלא אשכחן קנין שינוי רשות אלא בגזילה שנתייאשו הבעלים והשינוי רשות מסלק את החיוב השבה, ועי"ז קונה את החפץ בקנין גזילה, אבל מהיכי תיתי ששינוי רשות יהיה קנין לגבי מקח.

במטלטלין ותיקנו קנין משיכה, מכיון שעכשיו לא נצרך כסף לשלם כסף כדי לקנות כל מקח דינו כמתנה, וכמו שבמתנה סגי בקנין משיכה לגמור דעת המקנה כיון שאין קנין זה מחוסר כסף, ה"נ לאחר שתיקנו חז"ל קנין משיכה מקח שוה למתנה דבשניהם לא נצרך קנין כסף וממילא קונים במשיכה לבד.

ה. עצת ה"מחנ"א" – לקנות השינוי רשות

אגב אורחא נציין דהמחנ"א כשצווח על אלו שקונים ד' מינים במשיכה בלא כסף משה

אור התורה

נמסר ביום ד' פר' בא' ג' שבט תשפ"ג בהיכל הישיבה

קנין דרבנן מהני לדאורייתא (א)

ומבאר ה'שערי מלך' (פ"ט ה"י) דנחלקו הרמב"ם והר"ן אם קנין דרבנן מהני לדאורייתא דהר"ן סובר שקנין דרבנן מהני לדאורייתא, ולפיכך כיון שתיקנו חז"ל דקטן שהגיע לעונת הפעוטות יכול להקנות, יועיל קנין זה אף לענין המצוה דאורייתא של ד' מינים, ולכך יכולים להקנות את הד' מינים במתנה ע"מ להחזיר אפי' לקטן שכבר הגיע לעונת הפעוטות אף קודם שיצא הוא יד"ח.

אמנם הרמב"ם למד דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא ולכן על אף שתיקנו חז"ל דקטן יכול להקנות אולם לענין ד' מינים דאורייתא לא יהני, ולכך פוסק הרמב"ם אף בקטן שהגיע לעונת הפעוטות דאין להקנות לו הד' מינים קודם שיצא הוא יד"ח.

ב. מהלך ה'דבר אברהם' החילוק בין פעולת קנין דרבנן לדבר הנקנה מדרבנן או רשות מקנה מדרבנן

ה'דבר אברהם' (ח"א סי' א' אות ט"ז) מייסד יסוד נפלא¹ דבין להר"ן ובין להרמב"ם פעולת קנין דרבנן מהני לדאורייתא, משום

א. מהלך ה'שערי מלך' מח' הרמב"ם והר"ן אם קנין דרבנן מהני לדאורייתא הגמ' בסוכה (מו:) אומרת לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא מ"ט דינוקא מיקני קני, אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו, כלומר כיון דקטן יכול לקנות ואינו יכול להקנות לא יקנה לקטן את הד' מינים קודם שיצא הוא עצמו יד"ח.

והר"ן שם מסייג דזהו דווקא בקטנים שלא הגיעו לעונת הפעוטות דהיינו ט' שנים, אבל בקטנים שהגיעו לעונת הפעוטות הרי כבר תיקנו חז"ל בגיטין (נט.) דקטן יכול להקנות וממכרו ממכר כדי שיוכל לפרנס את עצמו כדי חייו.

אמנם הרמב"ם (בהל' לולב פ"ח) מביא גמ' זו דלא יקנה לולבו לקטן קודם שיצא יד"ח, ואינו מחלק בין קטנים שהגיעו לעונת הפעוטות לבין קטנים שלא הגיעו לעונת הפעוטות, ואומר הב"י דמדלא חילק הרמב"ם מוכח דהוא חולק על הר"ן דאין לתת את הד' מינים אף לקטן שהגיע לעונת הפעוטות.

¹ וכבר קדמו החת"ס ביסוד דף ל' ובתשובותיו כמה פעמים דאחר שתיקנו חז"ל קנין משיכה קונים בזה מדאורייתא מדין סיטומתא, דסיטומתא קונה מדאורייתא, אמנם יש להעיר בזה דעל דרך החת"ס הנ"ל המשווה קנין דרבנן לקנין סיטומתא אומר הנתבות בסי' ר"א דאדרבה מזה שאמרו הפוסקים דקנין דרבנן לא

דסיטומתא, אך בקטן כיון דהמציאות היא דאין לו דעת הרי שחסר בו התנאי העיקרי בקנינים, ואמנם יכולים חז"ל לתקן תקנה בעלמא דממכרם ממכר אולם לא נימא בזה קנין דרבנן מהני לדאורייתא, ולכן סבר הרמב"ם דאין לתת לולב לקטן אפי' משהגיע לעונת הפעוטות, אמנם הר"ן בניגוד להרמב"ם סבר דאפשר לתת לולב לקטן משהגיע לעונת הפעוטות והיינו משום דסבר אף בזה דקנין דרבנן מהני לדאורייתא.²

כמו"כ הא דקי"ל דאפשר להקנות שטרי חוב בכתיבה ומסירה ונחלקו הראשונים אם זה מדאורייתא או מדרבנן, דלמ"ד הקנאת שטרות אינה אלא מדרבנן בוודאי לא נימא דזה מהני לדאורייתא כמו סיטומתא, דהחיסרון בכה"ג הוא בדבר הנקנה שהוא אינו בר הקנאה מדאורייתא.

דכיון שתיקנו חכמים שיוכלו לקנות בפעולה זו לא גרע מסיטומתא שנהגו הסוחרים להשתמש בפעולה מסוימת לגמור את הקנין דזה קונה מדאורייתא, דכיון שתיקנו חז"ל קנין זה ישנה גמירות דעת בזה, ולכך אף במשיכה מחדש הד"א דאחר שתיקנו חז"ל שאפשר לקנות מטלטלין במשיכה כבר יש גמירות דעת בזה לבד.

אמנם בקטן על אף שתיקנו חכמים שיוכל להקנות משהגיע לעונת הפעוטות, אולם כיון שהחיסרון בקטן הוא שאין כאן דעת מקנה דקטן אין לו דעת, א"כ לא יתכן לומר דאחר שתיקנו חז"ל שיוכל להקנות מעתה יוכל להקנות גם מדאורייתא דא"א לומר דיש לזה דין סיטומתא וכנ"ל, דאה"נ שחז"ל יכולים להוסיף עוד פעולות קנין ומעתה הרי הן קונות מדאורייתא וכהא

מהני לדאורייתא מוכח דסיטומתא אינו קונה אלא מדרבנן, דאם היה סיטומתא קונה מדאורייתא יועיל כל קנין דרבנן מדאורייתא מדין סיטומתא.

² ומטעם הפקר בי"ד הפקר כאשר יתבאר לקמן בס"ד.